

HRVATSKA STRATEGIJA EUROPSKIH INTEGRACIJA 2000-2005.

Mario Sošić

*Magistar politologije
Kanfanar*

Pregledni rad

Sažetak

Europsko je vijeće u lipnju 2000. godine utvrdilo da Hrvatska ispunjava uvjete za potencijalnoga kandidata za članstvo u Europskoj uniji (EU). Integracijski proces usmjeren prema kandidaturi i punopravnom članstvu u EU-u postaje otada temeljnom hrvatskom "državnom strategijom" i vanjskopolitičkim ciljem, razvijajući se "različitim brzinama" i s različitim stupnjevima uspješnosti na putu prema očekivanom krajnjem cilju.

Istraživačko pitanje vezano je uz identifikaciju i opis djelovanja glavnih vanjskih i unutrašnjih aktera (hrvatskih vlada i Europske unije) u tom procesu te uz procjenu ostvarenih rezultata njihova međudjelovanja u promatranom šestogodišnjem razdoblju. Empirijski istražen fenomen analizira se teorijskim pristupom akterski usmjerenog institucionalizma i modelom teorije igara.

Rezultat analize pokazuje komparativnu prednost menadžmenta jednostranačke vlade Ive Sanadera (2003-2005) pred koalicijskom vladom Ivica Račana (2000-2003) u rezultatu i uspješnosti vođenja integracijskoga procesa za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji.

Doprinos i kvaliteta podrške Europske unije tom procesu višeznačna je, kao što su višeznačni i kompleksni njezin ustroj i politika.

1. Uvod: istraživački cilj i pristup

Odnosi između Europske unije¹ i Republike Hrvatske počinju 15. siječnja

¹ U radu će se upotrebljavati opći termin Europska unija (EU) za sveukupnost integracije, kako za jedinstvene politike s pravnom osobnošću u okviru prvoga stupa (Europ-

1992. godine međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske kao nezavisne i suverene države.

ska zajednica) tako i za zajedničke i koordinirane politike u drugom (zajednička vanjska i sigurnosna politika) i trećem stupu (suradnja u pravosuđu i unutarnjim poslovima).

Punopravno članstvo u Europskoj uniji (EU), slično ostalim postkomunističkim zemljama Srednje i Istočne Europe, postaje otada dugoročan strateški cilj hrvatske državne politike.

Nakon što je 1997. godine Unija usvojila tzv. politiku regionalnoga pristupa, odnosi Hrvatske i Unije stagniraju.

Nakon izbijanja “kosovske krize” u lipnju 1999. godine Europsko vijeće prihvaća i lansira projekt Pakta o stabilnosti i pridruživanju za 5 zemalja Jugoistočne Europe.²

Cilj je Pakta, kao glavne strategije EU-a prema širenju na jugoistok, olakšavanje i podrška tim državama na putu k punoj euroatlanskoj integraciji, uz regionalnu suradnju.

Poslije parlamentarnih izbora 2000. godine nova koalicijska vlada lijevoga centra premijera Ivice Račana (SDP) unosi nov dinamizam u te odnose.

Europsko vijeće u lipnju 2000. godine na zasjedanju u Santa Mariji de Feiri konstatira kako svih pet zemalja Jugoistočne Europe ispunjava uvjete za potencijalne kandidate.

Time počinje još intenzivniji politički dijalog između EU-a i Hrvatske i pokreće se proces promjene i prilagodbe hrvatskih politika, institucija i ponašanja aktera europskim zahtjevima i uvjetima.

Tijekom posljednjih šest godina (2000-2005) taj je hrvatski strateški cilj što bržeg stjecanja statusa kandidata za punopravno članstvo u Europskoj uniji i NATO-u bio realiziran s različitim stupnjevima djelotvornosti i uspješno-

sti. Današnje stanje – upravo započeti pregovori Hrvatske o punopravnom članstvu u EU-u – nedvojbeno je najveći uspjeh i najveći dosad postignut rezultat hrvatske integracijske strategije.

Ocjene doprinosa pojedinih vanjskih ili unutarnjih aktera uspjehu tog rezultata veoma se razlikuju, kako u stavovima javnog mnijenja tako i u drugim interpretacijama.

Stječe se dojam kako te procjene često više ovise o unaprijed odabranim proeuropskim ili euroskeptičnim stavovima procjenitelja, o njihovoj trenutnoj poziciji, vladajućoj ili oporbnoj, nego o teorijski utemeljenim i empirijski potvrđenim činjenicama iz kompleksne analize integracijskoga procesa. Izborom te teme s definiranim naslovom rada – *Hrvatska strategija europskih integracija od 2000. do 2005. godine: procjena uspješnosti unutrašnjeg menadžmenta i vanjske podrške* – iskazuje se opredjeljenje za empirijsko-analitički pristup istraživanju pomoću kojega se želi ocijeniti taj proces s obzirom na interakciju glavnih uključenih institucija i aktera.

Istraživanje se usmjerava prema *neoinstitucionalističkom pristupu*, u izvedenici *akterski usmjerenog institucionalizma* i prema analitičkom modelu *teorije igara*.

Istraživačka pažnja vezana je za dva glavna aktera, hrvatsku Vladu kao unutarnjeg i Europsku uniju kao vanjskog aktera te za njihove kontekstualne političko-institucionalne uvjete djelovanja.

Ta analitički nužna redukcija broja aktera, ostvarena “podizanjem razine apstrakcije” (Lindenberg, 1991), omogućuje kvalitetniju procjenu doprinosa pojedinih institucija i aktera (menadž-

² To su Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija i SiCG.

menta) (ne)uspjehu u postizanju konačnog zajedničkoga strateškoga cilja.

Takav je rad posve uklopljen u znanstvenu raspravu na temu "15 godina hrvatske demokracije" jer se veže uz sljedeću postavku:

Eurointegracijski proces ima ključnu stratešku poziciju u dosadašnjem i u budućem razvoju demokracije (i tržišnoga gospodarstva) u hrvatskom društvu, a umješnost uspješnog unutrašnjega strateškoga vođenja toga procesa, uz kvalitetnu vanjsku podršku, osigurava stabilnost i legitimnost demokratske vlasti u Hrvatskoj i pospešuje potrebne pozitivne promjene u prihvatanju europskih vrijednosti, normi i pravila ponašanja.

Na temelju opisanoga predmeta istraživački cilj i zadatak ovog rada veže se uz ova dva istraživačka pitanja:

1. *identificirati i opisati strateško djelovanje glavnih unutrašnjih i vanjskih aktera*
2. *procijeniti i objasniti polučeni rezultat međudjelovanja glavnih aktera, hrvatskih vlada i Europske unije (Europske komisije), i njihov doprinos u promatranom šestogodišnjem razdoblju.*

2. Teorijske smjernice i analitički okvir rada

Postavljena pitanja i traženje odgovora na njih nameću potrebu preciznijeg prikaza odabranih teorijskih smjernica – akterski usmjerenog institucionalizma i teorije igara – i istraživačkog dizajna općenito.

2.1. Akterski usmjeren institucionalizam

Pristup akterski usmjerenog institucionalizma teorijski je oblikovan u ra-

dovima Fritza Scharpfa i Renate Mayntz.³

Taj pristup, koji nije teorija, nego putokaz u traženju objašnjenja, daje središnje značenje utjecaju institucija na individualne i kolektivne aktere, njihove preferencije, gledanja i sposobnosti u raznim međuakcijskim oblicima djelovanja. On omogućuje objašnjenje prošlih političkih odluka, ali i dobivanje sustavnih spoznaja koje mogu pomoći u praktičnom traženju modela za rješavanje problema i za razvoj institucija koje podupiru formulaciju i implementaciju politika koje smjeraju općem dobru (Scharpf, 2000: 65).

Taj se pristup može prikazati i shematski (slika 1).

2.1.1. Akteri

Akterski usmjeren pristup polazi od pretpostavke da se društveni i politički fenomeni, koji su rezultat interakcije intencionalnog djelovanja individualnih, kolektivnih i korporativnih aktera⁴, mogu i trebaju objasniti upravo djelovanjem tih aktera.

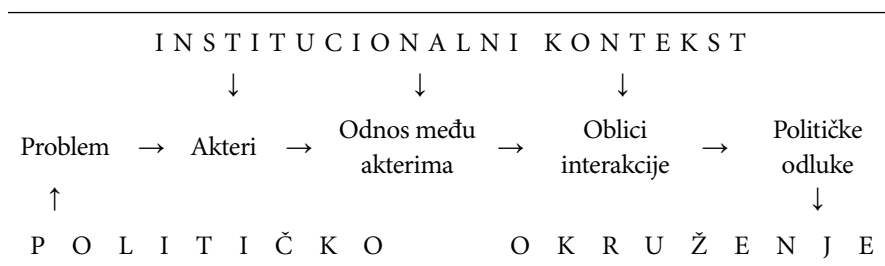
Aktere karakteriziraju određene sposobnosti, gledanja i preferencije.

Sposobnosti su veoma važne za objašnjenje nekog događaja i vezuju se uz osobne, materijalne, tehnološke, informacijske, institucionalne i druge resurse djelovanja.

³ Taj se pristup razvija od sedamdesetih godina u radovima obaju autora u okviru Instituta za društvena istraživanja na Institutu Max Planck u Kölnu.

⁴ Kolektivne aktere karakterizira to što su im preferencije i ciljevi te kontrola djelovanja zavisni od članova, dok korporativni akteri imaju visok stupanj autonomije s obzirom na korisnike (Scharpf, 2000).

Slika 1. Model akterski usmjerenog institucionalizma

Preuzeto iz: (Scharpf, 2000: 85)

Preferencije i gledanja (opažanja) aktera mogu se karakterizirati i kao *orijentacije djelovanja*, a mogu biti stabilne ili se mogu mijenjati učenjem i argumentacijom. Uvijek se vežu uz određeni problem i odnose se na ocjenu stanja *status quo*, na razloge nastaloga problema te na djelotvornost i uspješnost poduzetih mjera.

Politika je intencionalno djelovanje individualnih i kompleksnih (kolektivnih i korporacijskih) aktera u cilju ostvarenja nekog interesa.

Kod kolektivnih aktera dolazi do razlika s obzirom na njihove resurse djelovanja (sposobnosti), koji mogu biti odvojeni ili zajednički, i s obzirom na orijentacije djelovanja (preferencije i gledanja), koje mogu predstavljati odvojene ili zajedničke ciljeve.

Ukrštavanjem tih dviju mogućnosti dobivaju se četiri tipološka modela kolektivnih aktera: *koalicije, pokreti, klubovi i savezi* (Scharpf, 2000: 102).

Za ovaj je rad osobito važno istaknuti značajke *koalicija i saveza* jer je unutarnji akter integracijskoga procesa (hrvatska Vlada) u promatranom razdoblju imao karakteristiku koalicije, a vanjski akter (Europska unija) tipološku oznaku saveza.

Koalicije predstavljaju relativno trajan angažman aktera koji slijede odvojene ciljeve u okviru zajednički dogovorenih ciljeva i primjenjuju odvojene resurse djelovanja u okviru koordinirane strategije. Koalicije se stoga vladaju prema dogovoru i dogovorenim strategijama za koje svi članovi istovremeno misle da su im od koristi.

Iako se djelovanje koalicija promatra kao cjelina, primjena strategije često zavisi i od pojedinoga člana.

Savezi (unije) temelje se na zajedničkim resursima i orijentacijama djelovanja. Kao takvi oni su u poziciji "ovlaštenika" i služe interesima članova koji su u poziciji "nalogodavca" (Scharpf, 2000: 104). Iako su resursi djelovanja kolektivni i u rukama su članova saveza, a odluke se donose na temelju preferencija koje definira zajednički akter (Unija), stvarna kontrola njihove primjene nalazi se u rukama vodstva (Europske komisije ili Vijeća).

Uz kolektivne postoje i *korporativni akteri* kao tipična "top-down" organizacija koju kontrolira hijerarhijsko vodstvo. Članovi ne utječu na izbor opcija i strategija kolektivnog aktera (vodstva), nego imaju moć opoziva (izbora). Korporativni akteri mogu imati identitet,

ciljeve i sposobnosti koji su nezavisni od interesa i preferencije grupe kojoj trebaju služiti.

Prednost korporativnih aktera iskazuje se u visokom stupnju efikasnosti i uspješnosti vodstva, što se ne bi moglo postići kad bi se u obzir uzimale preferencije članova, dok se negativnost očituje u sve većoj želji i potrebi za ovladavanjem procesima od strane nikome odgovornih aktera.

2.1.2. Sposobnost strateškog djelovanja aktera

Strateško djelovanje znači stanje u kojem se na osnovi sagledanih činjenica i dostatnih informacija te u očekivanju maksimiranja ukupne koristi reagira na šanse i rizike koji se pojavljuju u nekoj konstelaciji aktera (Scharpf, 2000: 107).

U ocjeni strateškog djelovanja kolektivnih aktera, što je posebno značajno u istraživanju, treba uzeti u obzir njihovu kognitivnu i evaluacijsku dimenziju.

Kognitivna dimenzija ukazuje na upućenost kolektivnih aktera na interpersonalnu preradu informacija i na komunikaciju, dok *evaluacijska dimenzija* pretpostavlja sposobnost *integracije preferencija*.⁵

Dakle sposobnost strateškog djelovanja zavisi od konvergencije ili divergencije u preferencijama između člano-

va kolektivnog aktera i od sposobnosti rješavanja konflikata unutar kolektivne jedinice. Pođemo li od toga zadanoga konfliktnog nivoa, tada strateško djelovanje kompleksnih aktera zavisi i od institucionalnog konteksta koji otežava ili olakšava rješavanje problema unutar kolektivnog aktera. Na primjer, akteri koji se u rješavanju konflikata moraju osloniti na pregovore, manje su učinkoviti od onih kojima su na raspolaganju drugi interakcijski oblici (jednostranost, hijerarhijsko vodstvo itd.).

Prema teoriji racionalnog izbora ispravno bi bilo zaključiti kako je moguće samo individualno racionalno djelovanje u težnji za ostvarenjem nekoga cilja. Međutim danas je prostor empirijskih istraživanja pretežito prekriven upravo raznim vrstama kolektivnih aktera.

Ta se naoko suprotnost prevladava činjenicom da individualni akteri najčešće ne djeluju samo za sebe, nego u ime većih jedinica s kojima se mnogi identificiraju – obitelji, grupe, nacije ili političke stranke, ministarstva, države itd.

U tom je smislu konceptijski potpuno opravdano upotrijebiti državu ili neku njezinu organizaciju (vladu) kao kolektivnog aktera, uz uvjet da postoje akteri čije orijentacijsko djelovanje ona predstavlja (Scharpf, 2000: 112).

2.1.3. Odnos (konstelacija) i oblici međudjelovanja (interakcije) aktera

Rješenja određenoga političkoga problema mogu biti donesena međuzavisnim odlukama većeg broja aktera određenih sposobnosti i orijentacija djelovanja u odnosu na mogući očekivani rezultat.

⁵ *Integracija preferencija* ima svoju međuvremensku, međusektorsku i međupersonalnu dimenziju. Prva dimenzija znači sposobnost da se u korist kasnijeg većeg dobitka odustane od odmah dostižne prednosti, druga znači da se jedan interes zamijeni drugim, značajnijim, a treća da se interes pojedinih članova žrtvuje za prednost cijele zajednice (Scharpf, 2000: 108).

Kako su odluke međuzavisne, one ne proizlaze iz jednog aktera, nego je odlučna akterska konstelacija i oblik njihova međudjelovanja (vidi sliku 1).

Konstelacija opisuje igrače koji sudjeluju u igri, njihove strateške opcije i s njima povezane rezultate te preferencije igrača s obzirom na očekivane rezultate.

Koncept *konstelacije aktera* ima dvije važne analitičke funkcije:

- pomoću teorije igara možemo ekstremno različite realne odnose opisati i međusobno usporediti na visokom nivou apstrakcije i s visokom točnošću,
- pomoću teorije igara možemo usporediti razinu i vrste konflikata među akterima, što omogućuje formulaciju hipoteza koje procjenjuju kapacitet rješavanja konflikata za različite političke probleme.

Društvena konstelacija povezana s nekim problemom nije sama za sebe igra koja se igra u političkom procesu, nego se može projicirati na odnos između glavnih aktera koji su povezani s tim materijalno-političkim problemom (Scharpf, 2000: 80).

Uza same aktere, i institucionalni dizajn svojim pravilima i vrijednostima može utjecati na učinkovito rješavanje problema. Nije beznačajno kakva su ustavna rješenja (parlamentarni ili predsjednički sustav), kakav je postupak donošenja odluka (većinski ili usuglašavanje), kakve su parlamentarne većine itd.

U tim se različitim kontekstima akterima nude različite mogućnosti te oblici međudjelovanja i strateških opcija.

2.2. Osnove teorije igara

Koncepcija teorije igara⁶ izgleda primjerenom za reduciranje kompleksnih društvenih problema na idealne tipske karakteristike odnosa dvaju aktera s po dvije opcije djelovanja.

Osnovni koncept teorije igara oslanja se na odnos triju veličina: *igrača, strategija i isplativosti*.⁷ Do igre dolazi onda kada su opcije djelovanja (strategije) međuzavisne, tj. kada je postignuti rezultat uvjetovan rješenjima obaju (ili više) igrača.

Srž *teorije igara* sastoji se od toga da se individualna i kolektivna korist igrača u igri može izvesti matematički, u skladu s odnosima njihovih interesa i djelovanja. U obzir se uzimaju početne preferencije igrača, njihove moguće opcije djelovanja te individualna i kolektivna optimalna ponašanja.

Najčešći je matematički prikaz onaj u matričnom obliku (2x2) isplativosti, pri čemu se strategije jednoga igrača prikazuju u redovima, a drugoga u stupcima.

Tako se dobivaju četiri moguća rezultata interakcije, koja pokazuju da kolektivni racionalni rezultat može biti "promašen" ako se oba igrača rukovode

⁶ Tu su teoriju 1944. godine u Americi proklamirali matematičar John Neumann i ekonomist Oskar von Morgenstern. Ona predstavlja svrhovitu normativnu teoriju racionalno-strateškog djelovanja.

⁷ *Igrač* je svaki individualni ili kompleksni akter koji je u stanju između alternativnih djelovanja pogoditi djelovanje usmjereno prema cilju. *Strategije* su opcije djelovanja (ili dijelovi opcija) koje su nekom igraču na raspolaganju. *Isplativost* znači mogućnost procjene mogućih rezultata na temelju preferencija igrača u igri (Scharpf, 2000: 27).

Slika 2. (“Bitka spolova” – Battle of the Sexes)

Akter (A)		Akter (B)	
Suradnja (Kooperacija)	Nesuradnja (Nekooperacija)		
1	3	4	Suradnja (Kooperacija)
4	2	2	Nesuradnja (Nekooperacija)

vlastitim racionalnim izborom (Wagner, 2005: 255).

Teorija igre u međunarodnim se odnosima primjenjuje za analizu konfliktnih situacija s ciljem stvaranja što boljih vlastitih političkih poteza koji se mogu uspješno suprotstaviti protivničkoj strani (Vukadinović, 1998: 309).

Razlikuju se dvije vrste igre: *kooperativna (suradnja)* i *nekooperativna (nesuradnja)*.

Kooperativna igra (s nenultim rezultatom) događa se onda kad su mogući obvezujući dogovori između igrača prije nego što svaki od njih donese svoju odluku.

Nekooperativna igra (s nultim rezultatom) događa se onda kada sve ono o čemu se razgovaralo prije igre nije obvezujuće, ali su oba igrača u igri dobro informirana o svim elementima igre, o drugim igračima i o njihovim strategijama.

U času svoje odluke oni jedino ne znaju koju će strategiju odabrati druga strana.

U teoriji igara postoje još dva analitička koncepta; *strateška interakcija i ravnotežni rezultat*. Prvi se sastoji od toga da svaki igrač u igri zna strategiju onog drugog, a *ravnotežni rezultat (Nashova ravnoteža)* takav je rezultat kod

kojeg nijedan igrač ne može postići bolji rezultat jednostranom promjenom svoje strategije.

Rijetko kad se događaju empirijski čisti slučajevi jedne ili druge vrste igre. Češće su situacije u kojima se mijenja odnos unutar samih kolektivnih aktera te opcije djelovanja i isplativost među igračima. Riječ je o takozvanim *mješovitim igrama*⁸ kod kojih su igračima na raspolaganju i kooperativna i nekooperativna igra.

Postoje četiri tipa takvih mješovitih igara, s kojima se dobro može usporediti većina promatranih empirijskih slučajeva, pa i ovaj koji mi istražujemo.

Ovdje će se opširnije opisati igra “Bitka spolova” (slika 2).

Osnovna je karakteristika igre “Bitka spolova”⁹ to što je dominantna pre-

⁸ Posebno su poznata četiri tipa mješovitih igara: Bitka spolova (Battle of the Sexes), Zatvorenikova dilema (Prisoner’s Dilemma), Osiguranje (Assurance) i Kukavica (Chicken).

⁹ Bitka spolova predstavlja se konstelacijom u kojoj dva aktera (muško i žensko) žele zajedno provesti večer. Njegov je interes vezan uz posjet boksačkome meču, dok je njezin izbor posjet operi. Iz toga se odnosa javlja konflikt koji traži rješenje.

ferencija obaju aktera da “ostanu zajedno”, oni imaju zajednički cilj, dok je drugi interes ili preferencija vezan uz opciju različitog izbora djelovanja (“različiti putovi do cilja”).

Prema matričnom prikazu (slika 2) raspoznaju se četiri moguće varijante suradnje i nesuradnje s odgovarajućom pojedinačnom isplativošću.

Najbolja isplativost za svakog aktera označuje se sa 4, druga po redu sa 3, još lošija sa 2, a najnepovoljnija sa 1.

Najisplativija su rješenja odnosi (4, 3) i (3, 4), to jest situacije kad jedan akter surađuje, a drugi ne surađuje, čime je sačuvana dominantna zajednička preferencija (*Nashova ravnoteža*).

Ako nijedan ne surađuje (2, 2), to je drugo najlošije rješenje za oboje, a ako surađuju, (1, 1), to je najlošija isplativost za oba aktera jer ne dolazi do ostvarenja ni prve ni druge preferencije (“ona ide na boksački meč, a on u operu”).

2.3. Analitičko-metodološki okvir istraživanja

Dosad opisane istraživačke perspektive treba oblikovati na način da se razradi i prikaže konkretan analitički okvir koji će voditi k efikasnoj primjeni odabranih metoda i pronalaženju relevantnih odgovora na dva istraživačka zadatka postavljena u uvodu:

1. *identificirati i opisati strateško djelovanje glavnih unutrašnjih i vanjskih aktera (hrvatskih vlada i Europske unije) u eurointegracijskom procesu*
2. *procijeniti i objasniti polučeni rezultat međudjelovanja glavnih aktera, menadžmenta Hrvatske i EU-a¹⁰,*

¹⁰ Grupa njemačkih autora (Merkel, Puhle, Sandschneider i dr.) oko Bertelsmann Stifunga u okviru projekta “Razvoj i transfor-

u tom procesu i njihov *pojedinačni doprinos* u promatranom šestogodišnjem razdoblju.

Za prikaz konstelacije aktera i njihovih strategija upotrebljava se teorija igara koja je veoma pogodna za reduciranje kompleksnih društvenih i političkih problema na idealne tipske modele s dva aktera i s dvije opcije djelovanja (Bieling/Lerch, 2005: 254).

Ako se povežu konstelacije aktera s oblicima međudjelovanja, dobivaju se analitičke naznake *konceptijske sheme* koja se “nudi” kao mogućnost analitičkog rješavanja problema u različitim interakcijskim sustavima. Takvo sustavno istraživanje daje izuzetno uspješan alat za *objašnjenje* rezultata određene političke akcije. Štoviše, javlja se mogućnost dobivanja praktično korisnih smjernica o tome kako se pomoću različitih institucionalnih struktura mogu riješiti različite vrste političkih problema.

U našem istraživačkom slučaju to konkretno znači izbor ovakva metodološkoga postupka:

1. empirijski identificirati *kolektivne aktere* i opisati rezultat (pozitivan i negativan) provedbe *hrvatske integracijske strategije* i *integracijske strategije EU-a u odnosu na Hrvatsku* u razdoblju od 2000. do 2005. te

macija sustava” istraživala je dimenzije doprinosa vanjskih i unutarnjih aktera svakom transformacijskom, pa onda i integracijskom procesu. Oni tu dimenziju definiraju i operacionaliziraju kao analitičku razinu – “menadžment ili upravljanje procesom” – koja se adekvatno razdvaja na dvije koherentne podgrupe čimbenika: “unutrašnji menadžment” i “menadžment vanjske potpore” (Weidenfeld, 2001: 59).

- projicirati problem na *odnos i oblike djelovanja aktera*,
2. utvrditi *strateško djelovanje i isplativosti* kojima oba aktera vrednuju svoj strateški izbor i isplativost s obzirom na uspjeh integracijskoga procesa,
 3. *ocijeniti i objasniti uspješnost strateškog djelovanja* hrvatskih vlada kao unutarnjeg i Europske unije kao vanjskog čimbenika,
 4. *provesti zaključnu raspravu o povezanosti institucionalnih uvjeta* s ponašanjem aktera.

Svi ti postupci realizirat će se u jasno određenom *analitičkom okviru* identifikacije i opisa empirijskih činjenica.

Hrvatska Vlada pratit će se kroz rad i ponašanje dviju vlada: višestranačke koalicijske vlade Ivice Račana (2000-2003) i kvazijednostranačke vlade Ive Sanadera (2003-2005).

Pod pojmom Europske unije razumijeva se ukupnost strategija (Europske komisije, zemalja članica i drugih agencija) povezanih s hrvatskim integracijskim procesom, ali zaključno artikuliranih odlukama Europskog vijeća.

Time je ujedno definiran odnos unutar kolektivnih aktera, važan za sposobnost strateškog djelovanja, u kojem je "Račanova vlada" oblik *široke koalicije*, "Sanaderova vlada" oblik *uske koalicije* s elementima jednostranačja (čak i korporativnog vodstva), dok je EU oblik *saveza*, s Europskom komisijom kao rukovodećim i Vijećem kao upravljačkim tijelom.

Odnos i međudjelovanje tih aktera projicira se na modelsku igru "Bitka spolova" jer taj model odgovara suštinskom odnosu i preferenciji aktera. Po-

stoji obostrana preferencija za ulaskom Hrvatske u EU, ali i odvojene preferencije s obzirom na uvjete i brzinu ulaska.

Pri definiranju temeljne hrvatske strateške preferencije polazi se od programa obiju hrvatskih vlada – od prioritetne politike *ulaska Hrvatske u Europsku uniju*.

Druga je preferencija *brz ulazak* sa što manje "pristupnih troškova". To znači izbor strategija koje osiguravaju političku stabilnost, gospodarski rast, socijalni mir i vjerojatnost reizbora vlastite vladajuće politike.

Europska unija iskazuje, barem od 2000. godine nadalje, načelno prepoznatljivu *integracijsku strategiju prema Hrvatskoj*. Dominantna se preferencija iskazuje u opredjeljenju za *ulazak Hrvatske u EU*, dok je druga preferencija povezana sa *zadovoljavanjem visoko i široko postavljenih uvjeta i kriterija* (regionalna suradnja, povratak izbjeglica, pravosudne reforme, manjinska prava, rješavanje odnosa sa susjedima, udovoljavanje haškim optužnicama itd.) i bez izglednog je datuma za ulazak.

U takvu odnosu strategija akteri mogu, ali ne moraju djelovati na vlastitu ruku u cilju maksimiranja vlastite isplativosti. Takvo ponašanje međutim nije društveno realno jer istovremeno i drugi racionalni akter traži svoj interes pa bi to vodilo u pat-poziciju.

To znači da je nužno tako strateški djelovati da se anticipiraju reakcije drugog aktera. Ta anticipacija dovodi do uspostave *stabilnog ravnotežnog rezultata* između aktera.

U analizu treba unijeti i *institucionalni kontekst*, a to će biti učinjeno u okviru promatranja načina i brzine donošenja odluka, odnosa stranaka u Vla-

di, odnosa stranaka u parlamentu, odnosno predsjednika Republike i Vlade itd.

Kompleksan utjecaj političkog okruženja uzet će se u obzir kroz (ne)podršku javnog mnijenja i programe financijske pomoći.

Kad je riječ o drugom akteru, EU-u, uzet će se u obzir odnos i utjecaj pojedinih zemalja članica, utjecaj pojedinih agencija (Haški sud), utjecaj drugih istovremenih značajnih integracijskih procesa u Uniji, davanje pomoći, utjecaj stavova javnosti, kandidatura Turske itd.

Uz prikazani analitički dizajn moguće je metodički postupno pristupiti završnoj analizi istraživačkoga slučaja.

3. Hrvatska i EU od 2000. do 2005.

3.1. Integracijski proces u Hrvatskoj

Račanova koalicijska vlada ustoličena je krajem siječnja 2000. godine nakon održanih parlamentarnih izbora. Formirana je od šest stranaka (SDP, HSLs, HSS, HNS, IDS, LS) među kojima su resori podijeljeni prema izbornom rezultatu, a oslanjala se na njihovu podršku u Saboru.

Ključne strateške odluke donose se konsenzusom na sastancima Koordinacije Vladinih stranaka.

Tijekom mandata (2001) Vladu napušta IDS (ostaje podrška u Saboru), a 2002. i partnerski HSLs koji se cijepa pa dio ostaje uz Vladu, a veći dio odlazi u oporbu.

Početak 2000. godine izabran je predsjednik države, ne kao kandidat koalicije, ali iz iste "političke obitelji". Odnosi s Vladom nisu uvijek usklađeni i kooperativni.

Koalicijska Račanova vlada 2001. godine provodi ustavne promjene, koje

prevode dotadašnji polupredsjednički u parlamentarni sustav vladanja.

Na Zagrebačkom sastanku (studeni, 2000) predsjednika država i vlada članica EU-a dan je poticaj da se započne priprema za članstvo Hrvatske u EU-u.

Donosi se Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) i Privremeni sporazum koji se obostrano potpisuje u listopadu 2001.¹¹ i potom potvrđuje u Hrvatskom saboru i Europskom parlamentu. Privremeni sporazum stupa na snagu 1. ožujka 2002.

Početak 2002. godine sve zemlje članice EU-a, njih 15, počinju ratifikaciju SSP-a u svojim parlamentima, a taj se proces odužio sve do pred kraj 2004.

Europsko vijeće u prosincu 2002. na sastanku u Kopenhagenu potvrđuje "europsku perspektivu" državama uključenim u Proces stabilizacije i pridruživanja, a neposredno nakon toga Hrvatski sabor prihvaća Rezoluciju o pristupanju Republike Hrvatske EU-u.

U veljači 2003. godine Hrvatska podnosi zahtjev za punopravnim članstvom u EU-u.

Europska komisija u srpnju 2003. godine upućuje Hrvatskoj *Upitnik* zbog izrade mišljenja o hrvatskom zahtjevu, a ona već u listopadu predaje opsežan odgovor.

U studenom su u Hrvatskoj održani parlamentarni izbori i dolazi do promjene vlasti.

EU i njezine članice, osobito u posljednjem dijelu mandata, vrše snažan

¹¹ Sporazum (ugovor) o stabilizaciji i pridruživanju instrument je kojim započinju pripreme za članstvo u EU-u. On uređuje odnose između Hrvatske i EU-a u sva tri temeljna stupa (područja).

pritisak (osobito u obliku haških optužbi hrvatskih generala) na Vladu, što s jedne strane dovodi do usporavanja procesa približavanja (otezanje s ratifikacijom SSP-a), a s druge strane do nestabilnosti Vlade (odlazak HSLS-a u oporbu) i do socijalne nestabilnosti (protesti braniteljskih udruga, štrajkovi). Dolazi do porasta i udvostručenja euroskepticizma među hrvatskim građanima. U 2000. godini prosječno je bilo 8,3% euroskeptika, a krajem 2003. taj se broj povećava na 16,3% (Sošić, 2005: 183).

Krajem 2003. godine ustoličena je nova vlada desnoga centra dr. Ive Sanadera. Nju podupire nekoliko stranka u parlamentu (HDZ, DC, HSLS, HSU) te nekoliko manjinskih i nezavisnih zastupnika. Uz iznimku jedne ministrice to je jednostranačka HDZ-ova vlada.

Ona ima aktivnu strategiju u približavanju Hrvatske Uniji.

U tom se cilju sa svim parlamentarnim strankama sklapa dogovor, "Savez za Europu", o podršci Vladinoj proeuropskoj politici.

Europska komisija u travnju 2004. daje Hrvatskoj pozitivno mišljenje na kandidaturu, a Europsko vijeće na sastanku u Bruxellesu (18. lipnja) priznaje Hrvatskoj status kandidata za punopravno članstvo u EU-u.

Inzistira se na daljnjem poštivanju uvjeta o suradnji s Haškim sudom, o povratku i zbrinjavanju srpskih izbjeglica, zaštiti manjina, vladavini prava i demokratizaciji.

Početak 2005. izborima se potvrđuje dotadašnji predsjednik Republike.

Tijekom 2004. i početkom 2005. godine Hrvatska ipak ne uspijeva od Europskog vijeća dobiti brz i točan datum

za početak pregovora. Ističe se nedostatak "pune suradnje" s Haškim tribunalom u hvatanju i izručenju generala Ante Gotovine.

U samoj Uniji dolazi do podjele među članicama (25) oko ocjene opsega "pune suradnje".

Podrška hrvatske javnosti ulasku u EU pada na povijesno najniže razine, ispod 50%.

Hrvatska Vlada početkom 2005. izrađuje (tajno i bez utjecaja političke javnosti) *Akcijski plan* pune suradnje s EU-om i Haškim sudom. Akcijski plan usklađen je i dogovoren s Unijom i njezinim agencijama i uključuje niz zajedničkih operativnih mjera.

Na sastanku Europskog vijeća 3. listopada 2005. Hrvatskoj se otvara pregovarački proces iako uvjetovan daljnjom punom suradnjom s Haškim tužilaštvom i sudom i ispunjavanjem drugih kriterija.

3.2. Ponašanje EU-a

u integracijskom procesu

Europska je unija nakon promjene vlasti u Hrvatskoj u siječnju 2000. godine prihvatila proaktivnu politiku hrvatske Vlade prema budućem članstvu u EU-u.

O tome svjedoče niz navedenih činjenica koje potvrđuju napredak u tom procesu i znatna materijalna predpristupna potpora koju je Unija dala Hrvatskoj.¹²

¹² Hrvatska se od 2001. godine neposredno koristi pomoću Europske unije iz programa CARDS koji je namijenjen državama potpisnicama SSP-a, a za razdoblje od 2001. do 2004. iznosi 257 000 000 eura. Uz to ona sudjeluje i u drugim regionalnim programima pomoći EU-a.

U završnoj fazi procesa “velikoga proširenja” na Istok EU “posustaje” u aktivnoj strategiji politike proširenja prema Hrvatskoj (i Jugoistočnoj Europi) i više se okreće unutarnjim institucionalnim reformama, poglavito radu Konventa na izradi Ustava za Europu.

Tako se već tijekom 2002. i kasnije “hrvatski put” u Europu uvjetuje dodatnim, nekopenhaškim kriterijima, poput podizanja optužnica “po zapovjednoj odgovornosti” iz Haga, zahtjevima za izručenje hrvatskih generala ili pak traženjem ubrzanog povratka izbjeglih Srba i obnove.

Uz to i iz susjednih zemalja kandidata i članica (Slovenije, Italije) dolazi do dodatnih zahtjeva (granice, gospodarski pojas, odštete), koji postaju uvjet (ne)podrški za pristup Hrvatske Europskoj uniji.

Primjer je takva pojedinačnoga pritiska i uvjetovanja proces ratifikacije i notifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji se protegnuo na više od dvije godine.

U ponašanju EU-a prema Hrvatskoj došlo je do vidljive podijeljenosti među pojedinim članicama pa su zemlje, uz male izuzetke, koje su i ranije zagovarale proširenje uglavnom bile za ubrza-

nje toga procesa, dok su ga one druge kočile.¹³

EU hvali i podupire novu Sanaderovu vladu na “europskom putu”, što kulminira davanjem Hrvatskoj statusa kandidata (18. lipnja 2004), ali neposredno potom ponovo zauzima “oštar kurs” u traženju ispunjenja zahtjeva i kriterija i na duže vrijeme (15 mjeseci) odgađa donošenje odluke o početku pregovora.

Na početku se inzistira “na izručenju Gotovine Hagu”, no 3. listopada 2005. ipak se određuje početak pregovora pozitivnom ocjenom Hrvatske o “nastavku pune suradnje”.

Treba istaknuti kako je na tom sastanku Europskog vijeća status pregovarača dobila i Turska i kako “pozitivno” rješenje za Hrvatsku nije doneseno na temelju objektivizirane procjene ispunjenja kriterija, nego lobiranjem Austrije, uz pomoć još nekih članica i vezanom kompromisnom “paket-formulom” početka pregovora za Hrvatsku i Tursku.

Opisano ponašanje aktera i rezultat njihova međudjelovanja najprikladnije se mogu prikazati u tabličnoj formi kao preglednom modelskom obliku za daljnju analizu.

¹³ Predvodnicima strategije širenja EU-a smatraju se Velika Britanija, Danska, Švedska, Finska, Austrija i Njemačka, dok se kočnicarima drže Francuska, Grčka, Italija, Španjolska, Portugal, Irska, Belgija, Nizozemska i Luksemburg (Schimmelfennig, 2003: 546).

Tablica 1. Pregled događaja i odnosa između Republike Hrvatske i Europske unije

Unutarnji akteri	Pozitivan rezultat unutarnje i vanjske podrške (menadžment)	Negat./Pozit. učinak unutarnje podrške (menadžment)	Negat./Pozit. učinak vanjske podrške (EU)
<p>Koalicijska vlada</p> <p>Ivice</p> <p>Račana</p>	<p>2000. XI. Zagrebački samit; otvaranje pregovora za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).</p> <p>XII. Vijeće EU-a (VE) usvaja CARDS program pomoći.</p> <p>2001. X. Potpisan SSP i Privremeni sporazum.</p> <p>XII. Hrvatski sabor i Europski parlament (EP) prihvaćaju SSP.</p> <p>2002. XII. Europsko vijeće (EV) potvrđuje europsku perspektivu zemalja iz SSP-a.</p> <p>XII. Sabor prihvaća Rezoluciju o pristupu RH EU-u.</p> <p>2003. II. RH podnosi zahtjev za članstvo u EU-u.</p>	<p>+ Otvaranje i dinamizam u integr. procesu.</p> <p>+/- Podrška javnosti.</p> <p>- Parlamentarna (oporba) i neparlamentarna protimba Vladinoj politici regionalne suradnje i suradnje s Hagom.</p> <p>- Podvojenost u koaliciji oko oblika suradnje s Hagom i drugim pitanjima suradnje s EU-om.</p> <p>-/+ Često neusklađena suradnja između Vlade i predsjednika.</p> <p>- Upravljanje strategijom kroz Koordinaciju stranaka.</p> <p>- Dolazak optužnica iz Haga za hrv. generale.</p> <p>- Parlamentarni izbori s realnom mogućnošću promjene vlasti.</p>	<p>+ Inicijalna podrška vladama u proeuropskoj integracijskoj politici.</p> <p>- Spora notifikacija SSP-a 2002-2004.</p> <p>- Uvjetovani zahtjevi za punu suradnju RH sa sudom u Hagu.</p> <p>- Davanje tužilaštvu (C. Del Ponte) uloge veto-aktera.</p> <p>- Inzistiranje na povratku izbjeglica i brzom obnovi.</p> <p>- Inzistiranje na brzim reformama.</p> <p>- Inzistiranje na regionalnoj suradnji.</p> <p>- Uvjetovanje hrvatskoga pristupa kroz međudržavne odnose.</p>
<p>Vlada</p> <p>Ive</p> <p>Sanadera</p>	<p>2004. IV. Hrvatska dobiva pozitivno mišljenje EV-a.</p> <p>VI. EV dodjeljuje Hrvatskoj status kandidata za članstvo.</p> <p>2005. X. EV određuje početak pregovora s RH za punopravno članstvo u EU-u.</p> <p>XI. Početak screeninga.</p>	<p>+ Formiranje uskostran. proeuropske Vlade.</p> <p>+ Stvaranje "Saveza za Europu" u Saboru.</p> <p>+/- Suradnja Vlade i predsjednika.</p> <p>-/+ Podrška javnosti.</p> <p>- Nepotpuna suradnja.</p> <p>+ Akcijski plan suradnje.</p>	<p>- Traženje pune, ali i neprecizne suradnje s Haškim sudom.</p> <p>- Podjela zemalja članica (25) oko početka pregovaranja.</p> <p>+/- Povezanost hrvatskog pitanja s turskim.</p> <p>+Uvažavanje Akcijskoga plana kao oblika suradnje s EU-om.</p>

Slika 3. Matrica odnosa aktera

Europska unija (A)		Hrvatske vlade (B)
Suradnja	Nesuradnja	
<p style="text-align: center;">1 (S, S) 1</p>	<p style="text-align: center;">4 (S, N) 3</p>	Suradnja
<p style="text-align: center;">3 (N, S) 4</p>	<p style="text-align: center;">2 (N, N) 2</p>	Nesuradnja

3.3. Rezultat strateškog djelovanja i procjena isplativosti

Kako je naznačeno u metodološkom postupku, drugi je analitički korak vezan uz projekciju odnosa unutar-njih i vanjskih aktera (hrvatskih vlada i EU-a) na igru "Bitke spolova" (slika 3).

Iz prikazanoga se modela i na osnovi ranije definiranih preferencija mogu utvrditi rezultati djelovanja i isplativost za svaku od četiriju kombinacija odabranih strategija kako slijedi.

1. Rezultat (S, S) znači da Hrvatska i EU surađuju na način da Hrvatska prihvaća drugu preferenciju EU-a (ispunjenje svih visokih kriterija), a EU prihvaća drugu preferenciju Hrvatske (brz ulazak).
2. Rezultat (N, N) znači da Hrvatska i EU ne surađuju, a to znači da svatko ostaje kod svojih preferencija.
3. Rezultat (N, S) znači da Hrvatska ne surađuje s EU-om, a EU surađuje s Hrvatskom. To bi bila situacija kod koje bi EU pristala na preferencije Hrvatske.
4. Rezultat (S, N) znači da Hrvatska surađuje s EU-om, a EU ne surađuje s Hrvatskom. To je situacija kad Hrvatska pristaje na obje preferencije EU-a.

Postavlja se sljedeće pitanje: kakva je isplativost pojedinih aktera iz svake od kombinacija i kakav je učinak njihova izbora na tijek i uspješan ishod integracijskoga procesa?

Najlošija je isplativost za oba aktera u kombinaciji (S, S), to jest u obostranoj igri suradnje (svaki igrač prihvaća preferenciju onog drugog).

Ta igra dakle ne osigurava realizaciju ni osnovne preferencije, to jest ostajanje u integracijskom procesu jer je kontradiktorna u svojoj suštini (Prittwitz, 1994: 149).

Druga najlošija varijanta za oba aktera i za proces u cjelini jest nekooperativna igra (N, N).

To konkretno znači da svaki od aktera ostaje pri svojim preferencijama, čime se problem ne rješava, nego ostaje *status quo*. Proces integracije "ostaje na dnevnom redu", a pokreće se onda kad jedan od aktera promijeni svoju strategiju.

Rezultat (N, S) najisplativiji je za Hrvatsku jer bi to značilo da EU pristaje na hrvatske preferencije (brz ulazak). Rezultat (S, N) najisplativiji je za EU jer bi to značilo da Hrvatska pristaje na preferencije EU-a (ispunjenje visokih i "neugodnih" uvjeta).

Oba ta rezultata predstavljaju tzv. Nashovo ravnotežno rješenje¹⁴, pri čemu preferencije aktera u nekooperativnoj igri nisu jednako usmjerene. Da bi došao u tu poziciju, jedan od igrača mora se prvi odlučiti za izlazak iz pozicije (N, N) i prihvatiti kooperativnu igru.

To se događa onda kad jedan igrač (npr. EU) igra nekooperativnu igru i svojim potezom izabire svoj najbolji rezultat (određuje razinu uvjeta). Na osnovi toga vitalni je interes drugog igrača (npr. Hrvatske) da se odluči za taj isti rezultat kroz kooperativnu igru.

Nakon ulaska drugog aktera (npr. Hrvatske) u tu drugu, za njega najpovoljniju isplativost (S, N) u jednom se trajnijem interakcijskom odnosu ("biti za stolom") može naći i povoljnije rješenje (na primjer dogovor da se naizmjenično koriste povoljna rješenja za svaku stranu) koje će biti pretpostavka za trajniju i pouzdaniju, obostrano korisnu suradnju.

To je važno jer u suprotnom rastuće nezadovoljstvo može dovesti trajno oštećenu stranu do novog međuodnosa, s bitno promijenjenom suštinom međusobne suradnje.

4. Ocjena uspješnosti djelovanja hrvatskih vlada i Europske unije u integracijskom procesu (2000-2005)

Uspješno strateško djelovanje znači stanje u kojem se na osnovi vjerodostojnih informacija i uz pomoć vlastitih kapaciteta njihove prerade reagira na

¹⁴ Ta se "ravnoteža" naziva po američkom ekonomistu i matematičaru Johnu Nashu (1951), koji ju je objavio u svojim radovima o teoriji igara.

rizik ili šanse koje se pojavljuju u određenom međuakterskom odnosu tako da se u konačnici ostvari maksimiranje ukupnih koristi (Scharpf, 2000: 107).

Na temelju ukupne dosadašnje analize moguće je tabelarno prikazati (tablica 2) pozitivne, odnosno negativne elemente strateškog djelovanja, a zatim dati ukupnu ocjenu uspješnosti unutar-njeg menadžmenta Račanove i Sanaderove vlade i vanjske podrške Europske unije u vođenju i dosegu integracijskoga procesa.

Prema istaknutim elementima i iznesenim procjenama u tablici 2 može se izvesti završna lapidarna analiza ove studije, i to prema ocjeni doprinosa svakog aktera u šestogodišnjem euro-integracijskom procesu.

4.1. Vlada Ivice Račana (2000-2003)

Pokrenula je integracijski proces s Europskom unijom, koji je dotad stagnirao.

Njezin je najviši doseg kandidatura Hrvatske za članstvo u EU-u i predaja Upitnika Europskoj komisiji za dobivanje mišljenja Europskog vijeća. Ona nije dočekala, zbog promjene Vlade, pozitivno mišljenje EU-a o hrvatskoj kandidaturi iako je tom pozitivnom mišljenju bitno pridonijela.

Strateški cilj s početka mandata, dobivanje statusa kandidata i početak pregovora, ta koalicijska Vlada nije ostvarila.

Razlozi neuspjeha u ostvarenju vlastitoga programa i neispunjenja očekivanja građana u procesu približavanja Uniji mogu se, kako pokazuje empirijska analiza, formulirati sljedećim trima tvrdnjama:

Tablica 2. Elementi (ne)uspješnosti aktera hrvatskog eurointegracijskog procesa

Akteri Elementi	Vlada I. Račana (2000-2003)	Vlada I. Sanadera (2004-2005)	Europska unija
Odnosi u kolektivnom akteru	<ul style="list-style-type: none"> - Široka koalicija 6 stranaka - Slaba komunikacija i informiranost - Divergentnost preferencija - Sporo donošenje odluka 	<ul style="list-style-type: none"> + Kvazijednostran. vlada. + Dobra komunikacija i prerada informacija + Konvergentnost preferencija + Brže donošenje odluka 	<ul style="list-style-type: none"> - Više razina odlučivanja (Vijeće, Komisija, zemlje članice, agenc.)
Institucionalni kontekst	<ul style="list-style-type: none"> +/- Parlamentarna podrška - Suprotstavl. oporba -/+ Suradnja s predsjednikom RH - Koordinacija stranaka i konsenzus u odlučivanju 	<ul style="list-style-type: none"> + Parlamentarna podrška + "Savez za Europu" +/- Suradnja s predsjednikom RH + Šira parlamentarna većina i glasovanje 	<ul style="list-style-type: none"> + Pozitivan stav prema demokr. promjenama - Prijam novih članica i instit.-konstit. reforme + Članice za proširenje: (A, D, FL, DK, UK, SV) - Članice kočničari: (B, L, NL, F, GR, IR, I, P, S) + CARDS program
Odnos prema EU-u	<ul style="list-style-type: none"> -/+ Djelomično ispunjenje zahtjeva -/+ Sporo ispunjenje kriterija (reforme) - Nekooperativnost 	<ul style="list-style-type: none"> +/- Dobro ispunjenje zahtjeva +/- Brže ispunjenje kriterija (reforme) -/+ Tendencija kooperativnosti 	
Odnos EU-a prema Hrvatskoj	<ul style="list-style-type: none"> - Pritisak i odugovl. s pozitivnim odlukama - Visoki kriteriji i dodatni zahtjevi - Nekooperativan odnos prema nesuradnji 	<ul style="list-style-type: none"> -/+ Pritisak i ubrzanje pozitivnih odluka -/+ Spuštanje visokih kriterija i zahtjeva -/+ Nekooperacija pa prihvaćanje kooperacije 	
Političko okruženje	<ul style="list-style-type: none"> +/- Pad podrške, rast euroskepticizma 	<ul style="list-style-type: none"> -/+Pad podrške ispod 50% 	<ul style="list-style-type: none"> + Tursko pitanje širenja + Stavovi javnosti

1. temeljni je razlog neuspješnog djelovanja *preširok (šestostranački) koalicijski sastav Vlade* koja je načinom donošenja odluka (Koordinacija stranaka), sporošću djelovanja (konsenzus), pojedinačnim interesima i nepovjerenjem u strateškim preferencijama ostvarivala divergenciju, a ne konvergenciju toliko potrebnu za djelotvornost u interakciji s tijelima Europske unije,
2. neuspješnost je uvjetovana neostvarenim minimalnim "funkcionalnim jedinstvom" s parlamentarnim grupama na programu podrške Vlade integracijske strategije i iskazivanim strateškim neusklađenostima s predsjednikom Republike,
3. inzistiranje na vlastitoj strategiji nepotpune suradnje s EU-om, to jest čuvanje stanja *status quo* kao drugog rezultata koji se najmanje isplati (N, N) u modelu igre "Bitka spolova", očekivanje sigurne (prije ili kasnije) promjene strategije EU-a, od nesuradnje prema suradnji, zbog "razumijevanja stanja, položaja i značenja Hrvatske" bilo je analitički i u stvarnosti posve nerealno očekivanje i uzrok neuspjeha.

4.2. Vlada Ive Sanadera (2003-2005)

Ocjenjujući dvogodišnje razdoblje vlade Ive Sanadera (2003-2005), može se konstatirati da je ona imala više uspjeha i da je ostvarila više konkretnih rezultata od prethodne.

Najveći je rezultat stjecanje statusa kandidata i početak pregovora o članstvu u EU-u.

Prema sadašnjem stanju, na polovici mandata, ta bi Vlada do kraja mandata mogla gotovo dogotoviti pregovarački proces s EU-om.

Taj se uspjeh strateškog djelovanja u interakciji s EU-om može formulirati sljedećim trima tvrdnjama:

1. *jaka jednostranačka Vlada* (samo jedna ministrica iz druge stranke) na čelu s *jakim predsjednikom* (ujedno i predsjednik najveće stranke u parlamentu) koja ponekad djeluje kao korporativni akter, služi se svojim sposobnostima i određuje ciljeve neovisno o preferenciji grupe kojoj treba služiti (HDZ). To omogućuje efikasnost i uspješnost vodstva iako uz elemente "autokratske opasnosti" ovladavanja procesima za koje se nikome ne odgovara,
2. ostvaren svestranački "Savez za Europu" i suradnja s predsjednikom Republike, čime je ostvarena široka parlamentarna i politička potpora Vladinoj konvergentnoj strateškoj preferenciji odnosa s EU-om,
3. Vlada je "Akcijskim planom" učinila bitan *zaokret prema cjelovitijoj suradnji s EU-om*, čime je postigla *Nashovu ravnotežu* gledano kroz model igre, tj. drugi najbolji mogući strateški rezultat (S, N) koji Hrvatska može postići u interakciji s Unijom.

4.3. Europska unija

Odnos EU-a prema politici i strategiji obiju vlada kretao se, u pravilu na početku mandata, u pozitivnom i obećavajućem smjeru. Kasnije, u trenutku očekivanja značajnijih odluka, dolazilo je do zatezanja uz uvjetovanost novim zahtjevima. Načelno se može utvrditi kako nijedna vlada nije uživala "posebne povoljnosti" u tretmanu EU-a.

Iz širokog analitičkog uvida (tablica 2) u ocjenu ponašanja EU-a proizlaze ove tvrdnje:

1. negativan utjecaj na hrvatski integracijski proces iskazivan je kroz činjenicu postojanja članica koje načelno kočje proširenje, ili onih koje imaju posebne "političke interese" ili druge povijesne "predrasude" prema Hrvatskoj, poput npr. Velike Britanije,
2. negativan utjecaj iskazao se i kroz spor, trom i kompliciran sustav donošenja značajnih odluka u EU-u, dodatno pojačan činjenicom da se o Hrvatskoj, do ove zadnje odluke o početku pregovora, raspravljalo kao o pojedinačnom slučaju kandidature,
3. pozitivan se utjecaj iskazivao konzistentnim stavom da EU prihvaća Hrvatsku na putu u EU i objektivnim hrabrenjem u demokratskoj konsolidaciji,
4. pozitivan je utjecaj na hrvatski integracijski proces imala i materijalna pomoć kroz pojedine programe, npr. CARDS i dr.

5. Zaključak

Može se procijeniti da je zaključnom analizom i ponuđenim odgovorima na istraživačko pitanje ovaj rad zadovoljio istraživački cilj.

Istraživački pristup akterski usmjerenog institucionalizma i analitička metoda teorije igara, oboje rijetko upotrebljavani u politološkim radovima u Hrvatskoj, pokazali su se korisnim sredstvom za planiranu analizu.

Kroz modelsku igru dvaju kolektivnih aktera, koji su sami po sebi veoma kompleksni društveni fenomeni, metodološki smo se daleko više približili projekciji objektivne stvarnosti nego što bismo to mogli postići upotrebom drugih parcijalnih teorija.

Uz te napomene i ograničenja učinjena analiza pokazuje se dobrim doprinosom u znanstvenom tematiziranju pojedinih obuhvatnih ili jednostavnijih političkih procesa ili događaja, koji inače relativno često i olako upadaju u područje trivijalnih analiza i procjena te "vrlo inventivne" ali pogrešne prognoze.

Zbog opsega rada u ovoj je analizi svjesno izostavljena naznačena i svaka-ko interesantna metodološka i teorijska mogućnost da se na osnovi dobivenih procjena o interakciji aktera formuliraju neka institucionalna rješenja koja bi vodila k optimalizaciji njihova rezultata.

Nije posebno ni široko problematiziran ni aktersko-institucionalni odnos s užim i širim političkim okruženjem (SAD, globalizacija) jer bi i to neizmjerljivo proširilo rad.

Vraćajući se zaključno na predmet rada, može se utvrditi kako je postignuti rezultat – početak pregovora o članstvu – u mnogo većoj mjeri doprinos unutrašnjeg menadžmenta (boljeg ili lošijeg) nego vanjske podrške jedne u načelu višeznačne i multiinteresne politike EU-a.

LITERATURA

- Beichelt, Timm, 2004: *Die Europäische Union nach der Osterweiterung*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden
- Bieling, Hans-Jürgen / Lerch, Marika (ur.), 2005: *Theorien der europäischen Integration*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden
- Holzinger / Knill / Peters / Rittberger / Schimmelfennig / Wagner (ur.), 2005: *Die Europäische Union – Theorien und Analysekonzepte*, Schöningh
- Jachtenfuchs, Markus / Kochler-Koch, Beate (ur.), 2003: *Europeische Integration*, Leske+Budrich, Opladen
- Katenhusen, Ines / Lamping, Wolfram (ur.), 2003: *Demokratien in Europa*, Leske+Budrich, Opladen
- Lindenberg, Siegwart, 1991: *Die Methode der abnehmenden Abstraktion: Theoriegesteuerte Analyse und empirischer Gehalt*, u: Esser / Troitsch (ur.), *Modellierung sozialer Prozesse*, Bonn
- Prittwitz von, Volker, 1994: *Politikanalyse*, Leske+Budrich, Opladen
- Scharpf, W. Fritz, 2000: *Interaktionsformen akteurzentrierte Institutionalismus in der Politikforschung*, Leske+Budrich, Opladen
- Sošić, Mario, 2005: *Regionalne političke stranke i proeuropska orijentacija građana: Studija slučaja Istre*, u: *Anali*, HPD, god. I: 173-186
- Wagner, Wolfgang, 2005: *Der akteurzentrierte Institutionalismus*, u: Bieling / Lerch, *Theorien der europäischen Integration*, VS Verlag, Wiesbaden
- Weidenfeld, Werner (ur.), 2001: *Den Wandel gestalten – Strategien der Transformation*, Verlag Bertelsmann Stiftung, Gütersloh

The Croatian Strategy of European Integration 2000-2005

SUMMARY

In June 2000, the European Council established that Croatia fulfilled the conditions for acquiring the status of potential candidate for membership in the European Union. Thereafter, the integration process aimed at the candidature for, and subsequent full membership in the EU has been the fundamental Croatian "governmental strategy" and foreign policy goal, developing with "different speeds" and different levels of success towards the final expected goal.

Research is focused on the identification and description of actions of the major foreign and internal actors in the process (Croatian governments and the European Union), as well as on the assessment of the achieved results of their interaction in the six-year period under observation. The empirically studied phenomenon is analysed through the theoretical approach of actor-based institutionalism and the game theory model.

The result of analysis shows a comparative advantage of the management of Ivo Sanader's single-party government (2003-2005) in contrast to the coalition government of Ivica Račan (2000-2003) with respect to their achievement and level of success in managing the process of European integration.

The European Union's contribution and quality of support to that process are ambiguous and complex, in keeping with its structure and politics.